

Hvorfor investerer vi ikke i forebyggelse af vold i nære relationer i Danmark? - Vi kan undgå megen lidelse og spare store summer i mange år fremover

Af Susanne Nour Magnusson, direktør i AskovFonden Dialog Mod Vold og Niels Christian Barkholt, formand for LOKK – Landsorganisation af Kvindekrisecentre

Der er behov for nytænkning af indsatsen. Vi bekæmper bedst vold med at forebygge og indsatsen skal være vidensbaseret. Det skriver socialminister Mai Mercado, justitsminister Søren Pape Poulsen og ligestillingsminister Eva Kjer Hansen i deres fælles forord til ny handlingsplan til bekæmpelse af fysisk og psykisk vold i nære relationer, som regeringen lancerede i tirsdags. Det er vi enige i, men hvis disse mål skal realiseres, skal der investeres i forebyggende indsatser i en hel anden grad, end vi gør i dag.

Vold i nære relationer er et omfattende samfundsproblem. Antallet af voldsudsatte kvinder har ikke ændret sig siden 2005. Derfor er der behov for, at vi styrker og gentænker indsatsen i dens helhed. Adgangen til at komme på krisecenter står centralt i den danske indsats. Det er heldigvis muligt, at voldsudsatte kvinder og deres børn kan søge beskyttelse, støtte og rådgivning, når der er behov for det. Det skal fastholdes og det skal gælde uanset køn. Men hvis vi vil nedbringe antallet af voldsudsatte og de store både menneskelige og samfundsøkonomiske konsekvenser af volden, er det ikke tilstrækkeligt, at der først bliver sat ind, når skaden er sket. Der er brug for en målrettet indsats for at stoppe, at voldelig adfærd gentager sig. Og der er brug for et særligt fokus på forebyggelse rettet mod de unge, før de stifter familie. Vi er vidne til, at voldelig adfærd bliver ført videre fra generation til generation. Det skal vi stoppe og det gøres ikke med kortvarige projekter. Det forudsætter permanente indsatser.

Hos Landsorganisation af Kvindekrisecentre og Dialog mod Vold ser vi et stort behov for at gå nye veje i indsatsen mod vold. Vi skal styrke fokus på forebyggelse og sikre en tidlig, målrettet og integreret indsats til såvel børn som voksne i voldsudsatte familier. Vi hilser regeringens nye handlingsplan og dens gode tiltag velkommen. Det vi savner i handlingsplanen er en strategi for, *hvordan* vi får reduceret antallet af voldsudsatte og en konkret ambition for hvilke mål der skal opnås.

Hvert år bliver 38.000 kvinder og 19.000 mænd udsat for fysisk vold fra deres partner og hvert 6. barn vokser op i hjem med vold. I en undersøgelse fra VIVE skønnes det, at 3,9 procent af kvinder og 1,2 procent af mænd i Danmark har været udsat for psykisk partnervold. Vi ved, at kvinder bliver udsat for den groveste fysiske vold. Udover fysiske skader er psykiske lidelser som posttraumatisk stress, depression og angst udbredte konsekvenser af volden. Mange voldsudsatte mister gradvist kontakten til venner og familie og mister tilknytningen til arbejdsmarkedet. Således er det kun 20 procent af de kvinder, der kommer på krisecenter, der er i beskæftigelse og 33 procent af dem er på overførselsindkomst. Børn, der vokser op i hjem med vold, kan få psykiske og sociale vanskeligheder uanset, om de overværer volden eller selv bliver udsat for den. Samtidig er de i øget risiko for selv at blive udsat for eller udøve partnervold, når de bliver voksne. På det samfundsmæssige plan medfører volden store udgifter til blandt andet skadestuebesøg, krisecenterophold, foranstaltninger og anbringelser.

Dialog mod Vold har i samarbejde med Københavns Kommune gennemført beregninger af, hvilke besparelser, der kan opnås, hvis der sættes ind med Dialog mod Volds behandlingsmodel. Dialog mod Vold tilbyder en helhedsorienteret og integreret indsats, hvor alle i den voldsudsatte familie, både den, som udøver volden og de voldsudsatte børn såvel som voksne får psykologbehandling.

Beregningerne er gennemført som enkeltberegninger med SØM-metode og viser, at der for en familie, hvor der har været langvarig vold, kan spares 1,5 mio. kr. de første fire år. På længere sigt vil dette tal blive endnu større. De helt store besparelser opstår, når den voldelige adfærd stoppes og konsekvenser som dårligere psykisk helbred, foranstaltninger og anbringelser af børn forebygges.

Alle er enige om, at der i sager med vold i familien skal være fokus på barnets perspektiv og på barnets rettigheder og beskyttelse, men det er ikke gjort med, at vi siger det og gentager det. Vi er nødt til at udleve det i vores praksis og skabe lovgivningsmæssige rammer for det. Overordnet set ændrer vi kun de grundvilkår, børn i voldsudsatte familier vokser op med, hvis vi hjælper begge forældre til at kunne leve et liv uden vold.

LOKK og Dialog mod Vold foreslår hermed et sporskifte i den nationale indsats mod vold i nære relationer. Vi skal som et supplement til de eksisterende tilbud om beskyttelse til voldsudsatte sætte målet ind med forebyggelse og helhedsorienteret behandling til voldsramte familier, hvor både den voldsudsatte og den voldsudøvende får hjælp og hvor vi sikrer, at forældrene sammen får hjælp til deres forældreskab, så volden ikke bringes videre til næste generation.

Lad os starte med den forebyggende indsats. Med retten til at komme på krisecenter er der i den offentlige indsats mod vold primært fokus på den akutte vold og typisk bliver der først sat ind, når skaden er sket og ofte har varet i mange år. Hvis vi sammenholder det med trafikområdet, ville det svare til, at vi blot var blevet ved med at tage imod et stort antal trafikofre på landets akutmodtagelser uden at stoppe op og overveje, om omfanget af trafikulykker kunne reduceres. Men realiteten er, at sikkerhedssele, styrthjelme, fart- og promillegrænser og adskillige foranstaltninger i trafikken har nedbragt det årlige antal trafikdræbte fra 1.200 i 1971 til under 300 om året i dag. Det er vores vurdering, at det vil være muligt at skabe et lignende fald i antallet af voldsudsatte, hvis vi satte ind med en målrettet forebyggende indsats.

Overvej bare et øjeblik, hvor megen lidelse og hvor mange følgeudgifter, vi dermed kan undgå. Vi gentager: Offentlig forsørgelse (fordi mange derved ikke får en uddannelse og senere hen et job), tabt arbejdsfortjeneste, udgifter til skadestuebesøg og indlæggelser, krisecenterophold, foranstaltninger til børn og familier og sidst men ikke mindst anbringelser. Flere kommuner skønner, at ca. 60 procent af deres anbringelser skyldes vold i hjemmet. Hvis vi sætter ind for at stoppe volden, er der altså på en og samme tid mulighed for at sikre børn en bedre barndom og spare de store udgifter, som anbringelser medfører. Det er samtidig vigtigt også at huske på, at der er større sandsynlighed for selv at blive udsat for eller at anvende vold som voksen, hvis man har været udsat for eller overværet vold som barn. Faktisk er 74 procent af de voldsudøvere, Dialog mod Vold har haft i behandling, selv vokset op med vold i familien.

Vi har i dag over 50 kvindekrisecentre i Danmark med personale, der har særlig viden om vold. Hvis de fik til opgave at yde ambulante rådgivning til voldsudsatte og familier, der oplever problemer med vold, kunne det i mange tilfælde undgås, at volden eskaleres, så det bliver nødvendigt for den voldsudsatte og børnene at flygte fra hjemmet og tage ophold på et krisecenter. Krisecentre i København, Ringsted, Randers og Holstebro er i gang med forsøgsordninger, der netop yder tidlig rådgivning til kvinder udsat for fysisk og psykisk vold, men generelt er det ikke muligt for krisecentrene at yde forebyggende rådgivning, fordi deres opgave ifølge Servicelovens § 109 alene er at tilbyde døgnophold med omsorg og støtte.

I Finland er det almindelig praksis, at voldsudøvere bliver kontaktet for én eller flere rådgivende samtaler, når den voldsudsatte er flyttet på krisecenter. Det er endnu ikke blevet praksis herhjemme. Hvis vi systematisk kontakter voldsudøver i forbindelse med krisecenterophold og tilbyder behandling, så kan vi reducere omfanget af gentagne krisecenterophold og alle de øvrige menneskelige og samfundsmæssige konsekvenser af langvarig vold. Vi ved, at hele 69 procent af kvinder på krisecentre har levet i vold i tre år eller mere. Par, der vælger at blive sammen efter et krisecenterophold, bør visiteres til behandling i Dialog mod Vold. De par, der efter krisecenterophold går fra hinanden men har fælles børn, bør ligeledes visiteres for at sikre det fælles forældreskab og forhindre, at børnene skal leve videre med risiko for at blive udsat for vold, direkte eller indirekte. Det er afgørende, at vi forebygger, at der efter et krisecenterophold ikke igen opstår vold i hjemmet. Ifølge rapporten 'Karakteristik af udøvere i behandling fra 2018' angiver 78 procent af de voldsudøvere, der har gennemført et behandlingsforløb i Dialog mod Vold, at de ikke har udøvet vold et år efter behandlingen er gennemført. Det bekræftes af 8 ud af 10 af de voldsudsatte partnere. Dermed har behandlingen en succesrate på 62 procent. Det er en succesrate, der ligger på linje med andre former for psykologbehandling.

Vi har altså dokumentation for, at antallet af voldsudsatte i Danmark kan nedbringes, men det forudsætter en revision af Serviceloven, herunder ændring af § 109. Der bør etableres mulighed for statslig refusion på kommunernes udgifter til såvel rådgivning i krisecenterregi som forebyggende behandling i Dialog mod Vold, ligesom der i dag er statslig refusion på selve krisecenteropholdet. Kommunerne bør forpligtes på at sætte ind med behandling til voldsudøvere ligesom de i dag er forpligtet på at tilbyde krisecenter til den voldsudsatte. En ny national struktur for arbejdet med vold i nære relationer skal sikre, at vi altid sætter ind med den mest målrettede og mindst indgribende indsats til voldsudsatte familier. Serviceloven – hvis formål er forebyggelse – skal revideres, så den kommer til at leve op til sit formål.

Dialog mod Vold har i dag afdelinger i København, Odense og Aarhus og har siden 2002 været finansieret af satspuljemidler. Desværre er der en meget lang venteliste på op til 2 år, simpelthen fordi antallet af behandlingspladser langt fra imødekommer behovet. I en social investeringsoptik bør der være tilbud om psykologbehandling til voldsudøvere og deres familier minimum ét sted i hver region. Familierne har oftest ikke ressourcer til at kunne gå i behandling længere væk end en time fra hvor de bor. Derfor er det uholdbart, at der i Danmark kun er behandlingstilbud i de tre store byer. I denne sammenhæng er der god inspiration at hente i Norge. Dialog mod Volds søsterorganisation Alternativ til Vold - der ligeledes tilbyder behandling til voldsudøveren og deres familier - har her 13 afdelinger. Finansieringen af de norske behandlingstilbud deles ligeligt mellem stat og kommune, præcis som vi foreslår, at det bliver i Danmark.

Der er behov for en langt mere målrettet indsats for at opspore voldsudsatte familier hos frontlinjepersonalet i sundheds- og socialområdet og i politi og retsvæsen. Men i forlængelse af en sådan screening for vold bliver det afgørende, at der er de rette tilbud at visitere til. Her vil en åben professionel rådgivning på krisecentrene være oplagt, fordi vi på den måde får rådgivningstilbud ud i hele landet til kvinder men også til par, hvor det giver mening. Der skal være et tæt samarbejde mellem disse rådgivninger, Dialog mod Vold og de relevante tilbud i sundhedsvæsenet.

Øget fokus på forebyggelse i form af tidlig opsporing og rådgivning er vigtigt, hvis vi skal reducere antallet af voldsudsatte familier, men for de familier, hvor volden har nået et omfang, der har gjort det nødvendigt for den udsatte og børnene at flytte på et krisecenter, er der brug for en efterværnsindsats for at reetablere en velfungerende tilværelse uden vold. En tredjedel af de kvinder, der kommer på krisecenter, er gengangere.

Det er et udtryk for, at det ofte er meget vanskeligt at bryde med volden, og her er krisecenteropholdet ikke en tilstrækkelig indsats i dens nuværende form. Mange voldsudsatte har en nedbrudt selvtillid, de er blevet isoleret fra venner og familie og har mistet tilknytningen til uddannelse og arbejdsmarked. Derfor har de behov for en målrettet, håndholdt og professionel efterværnsindsats for at kunne vende tilbage til en velfungerende tilværelse. Vores erfaring viser, at psykologbehandling for mange er en nødvendighed for at bryde med volden. Men der er også behov for efterværnsindsatser, der kan støtte den voldsudsatte i at få genetableret en velfungerende tilværelse uden vold med bolig, arbejde eller uddannelse og netværk. Her har et netop gennemført forsøg med metoden Critical Time Intervention (CTI) vist gode resultater, særligt i forhold til at styrke voldsudsatte kvinders tilknytning til arbejdsmarkedet.

Hullerne i efterværnsindsatsen i dag er store. Den nye nationale struktur skal derfor også indeholde en ramme for professionelt og målrettet efterværn til alle, der kommer på krisecenter. Konkret kan efterværn på krisecentrene finansieres gennem en efterværnstakst. Dermed vil det være muligt at tilknytte et krisecenter til den tidligere voldsudsatte person afhængigt af, hvor den enkelte flytter hen i landet efter et endt ophold på et krisecenter. Det vil koste flere penge i starten, men det vil være en god investering, fordi flere vil lykkes med at få en tilværelse uden vold.

Der er brug for en ny national struktur for tidlig opsporing og forebyggende behandlingsindsats kombineret med specialiseret rådgivnings- og efterværnsindsats. Vi kalder det en national struktur, fordi den skal sikre, at man får den samme professionelle hjælp uanset hvor i landet man bor. Vi er klar over, at en sådan gentænkning og målretning af indsatsen ikke sker natten over. Det kræver dialog og udviklingsarbejde samt først og fremmest politisk mod og handling. Vi har fået en ny national handlingsplan med mange gode tiltag i, men vi venter stadig på, at politikerne og kommunerne for alvor forstår, at forebyggelse af vold i nære relationer er en social investering, vi ikke har råd til at undlade at gennemføre – hverken på den sociale, den menneskelige eller på den økonomiske bundlinje. Vi kan og vi skal nedbringe antallet af børn, unge og voksne, der bliver udsat for vold i nære relationer.